

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdanova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQARISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атхамович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODEL.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Fizuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI	250
Ziyodullayev Qahramon	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
Toshev Akmal Salimovich	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
Madaminov Bekzod Allayarovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI)	266
Djumanova Rano Fayzullayevna	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
Nigora Nurmatova	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
Allabergenova Nilufar Shermetovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQRISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
Jabbarova Charos Aminovna	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
Alikulov Samar Abdirashidovich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAYT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
Камолова Феруза Кахрамоновна	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
Oliyoyrova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich	
KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJIRIBASI	343
Iminova Nargizaxon Akramovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI	350
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna	
XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	358
Alimova Dildora Damirovna	
BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	363
Rajabov Oybek Panjievich	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	367
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	371
Sadikova Shohida Obidqul qizi	
HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI	380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	385
Nasirova Kamola Alimovna	
MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI	394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)	400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah	
DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH	405
Uralov Shavkat Maxramovich	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	410
Yusubov Muzaffar Alimbayevich	
BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASIGA TA'SIRI	414
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich	
BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR	418
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI	424
Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich	

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Qosimov Jahongir Ro'ziboyevich, Suyunova Nilufar	
YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIVAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O'ZBEKISTON MOLIVA TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH	446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich	
O'ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS.....	456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich	
ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	460
Астанов Зафар Муродуллаевич	
TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	466
To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI	472
Norboyev Sarvar Azodovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	476
Xatamova Manzura Ochilidiyevna, Safarov Botir Isaq o'g'li	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	482
To'rayeva Nafisa Odiljonovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PUL MUOMALASI BARQARORLIGIGA TA'SIRINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	487
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
O'ZBEKISTONDA TAKSI XIZMATLARI BOZORIDA INSTITUSIONAL ISLOHOTLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	491
Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li	
EKOLOGIK TANGLIK SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA YERLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	497
Kudiyarov Aybek Alisherovich	
BANK LIKVIDLIGINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	502
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
IQTISODIY FAOLIYAT TURLARI BO'YICHA SANOAT ISHLAB CHIQARISH TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH.....	509
Almardanova Farzona Tulkin qizi, Kasimov Azamat Abdurkarimovich	
QUYI AMUDARYO IQTISODIY MINTAQASI CHEGARABO'YI HUDUDLARINING TURISTIK IMKONIYATLARI.....	515
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
SURXONDARYO VILOYATIDA ULGURJI SAVDO HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	522
Turotova Sohiba Djumanazarovna	
MINTAQADA INNOVATSION USULDA BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	531
Davranov Odil Jumanazarovich	

ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA MAHSULOT TANNARXINING BOSHQARUV TAHLILINI AMALGA OSHIRISH USULLARI	538
Xamidova S.Ya.	
STRATEGIES FOR INCREASING COMPETITIVENESS IN DEVELOPING EXPORT ACTIVITIES IN SMALL ENTERPRISES.....	544
Nasridinova Shokhida Taufikovna	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA ILMIY-NAZARIY QARASHLAR	551
To'g'onov Ibroximxo'ja	
XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY RESURLARINI MUSTAHKAMLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	555
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich	
PENSIYA JAMG'ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI.....	562
Sherjonov Doniyor Saparbaevich	
EKSPORT VA VALYUTA OPERATSIYALARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI.....	566
Sobirova Xilola Rustam qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA AHOLI JON BOSHIGA CHAKANA SAVDO AYLANMASI HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	571
Qudratova Shahnoza Shuhrat qizi	
XO'JALIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	579
Valijonov Akmaljon	
XIZMATLAR IQTISODIYOTI VA UNI RIVOJLANISHNING NAZARIY ASOSLARI	584
Abduxoliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMI: HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	588
Kuvandikov Shuxrat Oblokulovich, Abduxalikova Komila Abduxalikovna	
ИНТЕГРАЦИЯ МЕТОДОВ КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ ПО ВИДАМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (АВС) И ЦЕЛЕВОГО КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ (ТС) КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	595
Киличева Ф.Б.	
GAZ TARMOQLARINI MODERNIZATSIYA QILISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	601
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
SOLIQ NAZORATI TIZIMI: IQTISODIY MOHIYATI, SHAKLLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	606
Donaboyev Dostonbek Xusan o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ЕГО ФИНАНСОВОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ	610
Агзамов Авазхон Талгатович, Алиева Сусанна Сейрановна	
NOBANK KREDIT TASHKIOTLARINING AKTIV OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	618
Sardor Karimov Boydulla o'g'li	
INVESTITSION JOZIBADORLIKNING IQTISODIY MOHIYATI VA INVESTITSIYA NAZARIYALARI INTEGRATSIYASI	624
Abdullayeva Nilufar Ruslanovna	
QURILISH KORXONALARINI KORPORATIV QIMMATLI QOG'OZLAR ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBASI VA UNI QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	630
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
OPEN BANKING AS A DRIVER OF FINANCIAL INNOVATION AND INCLUSION IN UZBEKISTAN'S BANKING SECTOR.....	637
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Asadbek Ergashov	
TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI BOSHQARISH VOSITALARI	642
Sadikov Q.M.	

BOSHQARUV HISOBIDA NARX SHAKLLANISHINING NAZARIY JIHATLARI (TOVAR BOZORIDA USTUN MAVQEGA EGA XO'JALIK SUBYEKTLARI MISOLIDA).....	646
Xaitmetov Elmurat Sidikmatovich	
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭНЕРГОЁМКОСТИ ВВП НА ОСНОВЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ.....	652
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.	
XALQARO LOYIHALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI INTEGRATSIYA YETUKLIGI MODEL VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH METODOLOGIYASI.....	659
Ne'matova Bonura Umid qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDITNING MOHIYATI, MAQSADI VA ASOSIY VAZIFALARI.....	664
Mamatqulov Avazbek Axmadaliyevich	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV ASOSIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	674
Xusanova Gavhar	
MAHALLIY SHAROITDA SUV TEJOVCHI TEXNOLOGIYALARNI KO'P MEZONLI BAHOLASHNING IQTISODIY YO'NALTIRILGAN GIBRID MODEL VA UNING AMALIY QO'LLANILISHI.....	679
Mirzayeva Shaxnoza Mamat qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QUYOSH FOTOELEKTR STANSIYALARINING HOLATI VA O'RNATILGAN QUUVVATLARINI TAHLIL QILISH.....	683
Maxamadiyev Farrux Mirazimovich, Baratov Laziz Suyun o'g'li	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LARNING NAZORATINI TASHKIL QILISH.....	688
Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich, Dadaboyev Abdurahmon Ne'matjon o'g'li	

BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LARNING NAZORATINI TASHKIL QILISH

Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
Namangan filiali Iqtisodiyot kafedrasi mudiri, Dotsent

Dadaboyev Abdurahmon Ne'matjon o'g'li

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
Namangan filiali Iqtisodiyot kafedrasi,
MPFC_N-25U guruh magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada budjet tashkilotlarida budjetdan tashqari mablag'lar ustidan moliyaviy nazoratni tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlarini kompleks yondashuv asosida yoritilgan. Tadqiqotda budjetdan tashqari mablag'larning shakllanish manbalari, ularni xarajatlar smetasi asosida rejalashtirish hamda maqsadli va samarali sarflanishini ta'minlash mexanizmlari tahlil qilingan. Xususan, ta'lim va tibbiyot muassasalarida shakllanadigan budjetdan tashqari tushumlar — to'lov-kontrakt mablag'lari, maxsus to'lovlar, rivojlantirish jamg'armalari hamda homiylik mablag'lari ustidan nazoratni amalga oshirishning o'ziga xos xususiyatlari ochib berilgan.

Maqolada moliyaviy nazorat jarayonida g'aznachilik ijrosi tizimi, buxgalteriya hisobi registrlari, sintetik va analitik hisob ma'lumotlarining o'zaro mosligi hamda ularning ishonchligini ta'minlash masalalari ilmiy asosda izohlangan. Shuningdek, budjet intizomini mustahkamlash, mablag'lardan oqilona va samarali foydalanishni ta'minlashda nazorat mexanizmlarining ahamiyati asosli ilmiy xulosalar orqali yoritilgan. Tadqiqot natijalari budjet tashkilotlarida moliyaviy shaffoflikni oshirish, moliyaviy risklarni minimallashtirish va boshqaruv samaradorligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: budjetdan tashqari mablag'lar, moliyaviy nazorat, budjet tashkilotlari, rivojlantirish jamg'armasi, g'aznachilik ijrosi, xarajatlar smetasi, buxgalteriya hisobi, moliyaviy intizom, shaffoflik.

Abstract. This article comprehensively examines the theoretical and practical aspects of organizing financial control over extra-budgetary funds in budgetary organizations. The study analyzes the sources of formation of extra-budgetary funds, mechanisms for planning them based on expenditure estimates, and instruments for ensuring their targeted and efficient use. Particular attention is paid to the specific features of controlling revenues generated in educational and healthcare institutions, including tuition-contract payments, special fees, development funds, and sponsorship contributions.

The importance of treasury execution systems, accounting registers, and the consistency between synthetic and analytical accounting data in the financial control process is substantiated. The research findings contribute to strengthening budgetary discipline, enhancing financial transparency, and minimizing financial risks in budgetary organizations.

Key words: extra-budgetary funds, financial control, budgetary organizations, development fund, treasury execution, expenditure estimate, accounting, financial discipline, transparency.

Аннотация. В статье на основе комплексного подхода раскрываются теоретические и практические аспекты организации финансового контроля за внебюджетными средствами в бюджетных организациях. В исследовании проанализированы источники формирования внебюджетных средств, механизмы их планирования на основе смет расходов, а также инструменты обеспечения их целевого и эффективного использования. Особое внимание уделено специфике контроля за поступлениями, формируемыми в образовательных и медицинских учреждениях, включая средства оплаты по контракту, специальные платежи, фонды развития и спонсорские средства. Обоснована значимость системы казначейского исполнения, регистров бухгалтерского учета, а также согласованности данных синтетического и аналитического учета в процессе финансового контроля. Результаты исследования направлены на повышение финансовой прозрачности, укрепление бюджетной дисциплины и снижение финансовых рисков в деятельности бюджетных организаций.

Ключевые слова: внебюджетные средства, финансовый контроль, бюджетные организации, фонд развития, казначейское исполнение, смета расходов, бухгалтерский учет, финансовая дисциплина, прозрачность.

KIRISH

Hozirgi sharoitda davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirish, budjet mablag'lari bilan bir qatorda budjetdan tashqari moliyaviy resurslardan samarali va maqsadli foydalanishni ta'minlash ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, budjet tashkilotlarida shakllanadigan budjetdan tashqari mablag'lar hajmining ortib borishi ularning hisobini yuritishni takomillashtirish hamda ular ustidan moliyaviy nazoratni yanada kuchaytirishni taqozo etmoqda. Mazkur mablag'lar ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va boshqa ijtimoiy sohalarda moddiy-texnik bazani mustahkamlash, xizmatlar sifatini oshirish hamda xodimlarni moddiy rag'batlantirishda muhim moliyaviy manba sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shu bilan birga, budjetdan tashqari mablag'larning shakllanish manbalari va ulardan foydalanish jarayonlarida shaffoflikni ta'minlash, amaldagi qonunchilikda belgilangan tartib va me'yorlarga qat'iy rioya etish moliyaviy intizomning ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Nazorat mexanizmlarini tizimli ravishda takomillashtirish mablag'lardan oqilona foydalanishni, rejalashtirish jarayonlarining mutanosibligini hamda hisob va hisobot ma'lumotlarining ishonchligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, budjet tashkilotlarida budjetdan tashqari mablag'lar ustidan nazoratni tashkil etishning amaldagi mexanizmlarini ilmiy asosda tahlil qilish, ularning samaradorligini oshirish yo'nalishlarini aniqlash hamda amaliy takliflar ishlab chiqish mazkur tadqiqotning asosiy maqsadini tashkil etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Budjet tashkilotlarida budjetdan tashqari mablag'lar ustidan nazoratni tashkil etish masalasi davlat moliyasini boshqarish, moliyaviy nazorat va budjet hisobi sohasidagi ilmiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xorijiy ilmiy manbalarda mazkur mablag'lar davlat sektorida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, resurslardan oqilona foydalanish hamda jamoatchilik oldida hisobdorlikni kuchaytirishning muhim omili sifatida talqin etiladi. Jumladan, A. Premchand o'z tadqiqotlarida budjetdan tashqari moliyaviy resurslar ustidan samarali nazorat mexanizmlarini shakllantirish moliyaviy intizomni mustahkamlashning muhim sharti ekanligini ilmiy asoslaydi [1]. R. Allen va D. Tommasi esa budjetdan tashqari mablag'larning shaffof hisobini yuritish hamda g'aznachilik ijrosi orqali nazoratni kuchaytirish davlat moliyasini boshqarish sifatini oshirishini ta'kidlaydilar [2].

MDH mamlakatlari olimlarining ilmiy ishlarida budjetdan tashqari mablag'lar, ularning shakllanish manbalari hamda nazoratning tashkiliy-uslubiy asoslari atroflicha o'rganilgan. Xususan, L. P. Pavlova budjet tashkilotlarida maxsus jamg'armalar faoliyatini nazorat qilishda smeta intizomiga qat'iy rioya etish muhim ahamiyat kasb etishini qayd etadi [3]. V. D. Novodvorskiy va O. V. Rudakovlarning fikricha, budjetdan tashqari mablag'lar hisobi bo'yicha sintetik va analitik hisob ma'lumotlarining o'zaro mosligi moliyaviy nazorat samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi [4].

O'zbekistonlik iqtisodchi olimlar tomonidan ham budjetdan tashqari mablag'lar ustidan nazorat masalasi keng ko'lamda tadqiq etilgan. Jumladan, B. X. To'rayev davlat moliyasini boshqarish tizimida budjetdan tashqari mablag'larning roli ortib borayotganini ta'kidlab, ularni nazorat qilish mexanizmlarini izchil takomillashtirish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi [5]. Shuningdek, Sh. Sh. Shoalimov budjet tashkilotlarida budjetdan tashqari mablag'lar hisobini yuritish amaliyotini yanada takomillashtirish yo'nalishlarini ko'rsatib, ichki va tashqi moliyaviy nazorat vositalarini o'zaro uyg'unlashtirish samaradorlikni oshirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi [6]. A. A. Xudoyberdiyevning tadqiqotlarida esa ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt tushumlari ustidan nazoratni kuchaytirish orqali mablag'lardan maqsadli va samarali foydalanishni ta'minlash masalalari yoritilgan [7].

Normativ-huquqiy hujjatlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasi Budjet kodeksi hamda Moliya vazirligining me'yoriy hujjatlarida budjetdan tashqari mablag'larni rejalashtirish, hisobga olish va nazorat qilishning asosiy qoidalari belgilab berilgan [8], [9]. Ilmiy adabiyotlar va amaliyot tahlili ushbu normalarni qo'llash jarayonini yanada takomillashtirish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi. Shu bois mavzuga oid adabiyotlar tahlili budjet tashkilotlarida budjetdan tashqari mablag'lar nazoratini yanada rivojlantirish va samaradorligini oshirish zaruratini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda budget tashkilotlarida budgetdan tashqari mablag'lar ustidan moliyaviy nazoratni tashkil etish jarayoni ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan kompleks ravishda o'rganildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv tashkil etib, unda budgetdan tashqari mablag'larning shakllanish manbalari, ularni rejalashtirish, hisobga olish va nazorat qilish mexanizmlari o'zaro uzviy bog'liqlikda tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida umumilmiy hamda maxsus iqtisodiy tadqiqot usullaridan, xususan, tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish hamda tizimli yondashuv usullaridan samarali foydalanildi. Normativ-huquqiy hujjatlar, budget tashkilotlarining moliyaviy hisobotlari hamda buxgalteriya hisobi registrlari tadqiqotning asosiy axborot manbalari sifatida xizmat qildi.

Olingan natijalar asosida budgetdan tashqari mablag'lar ustidan moliyaviy nazoratni yanada takomillashtirishga doir ilmiy xulosalar shakllantirildi hamda amaliyotni yanada samarali tashkil etishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

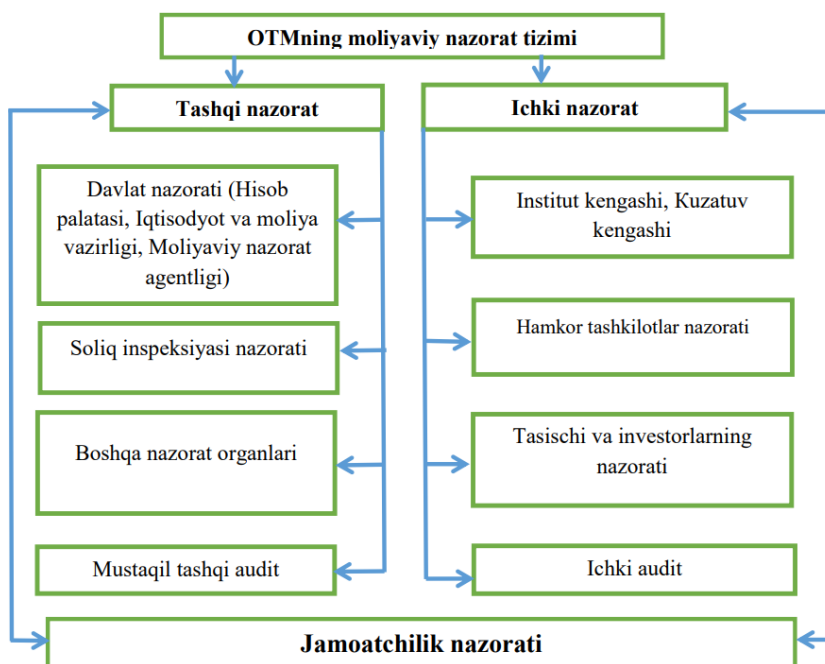
TAHLIL VA NATIJALAR

Nazorat keng iqtisodiy kategoriya bo'lib, u boshqaruv funksiyalarining muhim tarkibiy qismi sifatida maxsus kuzatish va baholash tizimini o'zida mujassam etadi. Nazoratning asosiy maqsadi mavjud ma'lumotlarni taqqoslash, yuz berayotgan o'zgarishlarni aniqlash hamda ularni xolis baholashdan iborat. Shu jihatdan nazorat boshqaruv jarayonining samaradorligini ta'minlovchi muhim mexanizm hisoblanadi.

Budget nazorati moliyaviy-iqtisodiy nazoratning ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, uning yordamida davlatning budget siyosati izchil amalga oshiriladi, pul mablag'larining shakllanishi va ulardan samarali foydalanish jarayoni ta'minlanadi. Budget tashkilotlarida budgetdan tashqari mablag'lar ustidan nazoratni amalga oshirish jarayonida mazkur mablag'larning shakllanish manbalari, ularning rejalashtirilishi hamda maqsadli sarflanishi kompleks tarzda o'rganiladi.

Budget tashkilotlari budgetdan tashqari mablag'lar bo'yicha amaldagi qonunchilikka muvofiq smetalar tuzadilar. Mazkur smetalarda budget tashkilotlarini rivojlantirish jamg'armasi, tibbiyot muassasalarini moddiy rag'batlantirish va rivojlantirish jamg'armasi, ta'lim muassasalarida o'qitishning to'lov-kontrakt shaklidan tushumlar, shuningdek, qonunchilikda belgilangan boshqa budgetdan tashqari mablag'lar, jumladan, vazirliklar va idoralarning budgetdan tashqari jamg'armalariga yo'naltiriladigan davlat bojlari, yig'imlar va soliq bo'lmagan to'lovlardan tushumlar hamda ma'muriy va moliyaviy jazolardan ajratmalar nazarda tutiladi.

Budgetdan tashqari mablag'lar bo'yicha smetalar, Budget tashkilotlarini rivojlantirish jamg'armasi va Tibbiyot muassasalarini moddiy rag'batlantirish hamda rivojlantirish jamg'armasi bundan mustasno, tegishli moliya organlarida xarajatlar smetasi uchun belgilangan muddatlar va tartib asosida ro'yxatdan o'tkaziladi. Budgetdan tashqari mablag'lar bo'yicha smetalarda tushumlar hajmi hamda ushbu mablag'lardan foydalanish yo'nalishlari amaldagi qonunchilik talablaridan kelib chiqqan holda aniqlanadi va asoslantiriladi (1-rasm).

1-rasm. Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy nazoratni tashkil qilishning taklif etilayotgan namunaviy sxemasi.

Budjet tashkilotlarida budjetdan tashqari mablag'lar ustidan nazoratni tashkil etishda to'lovlarining maxsus turlariga doir hisob-kitoblardan tushgan mablag'lar alohida o'rganiladi. Mazkur mablag'lar tarkibiga ta'lim muassasalarida bolalarning ota-onalari tomonidan to'lanadigan badallar, shuningdek, xodimlarning ovqatlanishi uchun to'lovlar kiradi. Ushbu tushumlarning shakllanishi, o'z vaqtida va to'liq hisobga olinishi hamda maqsadli sarflanishi nazorat jarayonining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ta'lim muassasalarida o'qitishning to'lov-kontrakt shaklidan tushgan mablag'lar ustidan nazorat ham alohida tartibda amalga oshiriladi. Bunda tushumlarning to'g'ri hisobga olinganligi va ularni taqsimlash amaldagi nizom talablariga muvofiq bajarilganligi tegishli subschyotlarni tekshirish orqali aniqlanadi. Nazorat jarayonida mablag'larning belgilangan yo'nalishlar bo'yicha maqsadli sarflanishiga alohida e'tibor qaratiladi.

Budjet tashkilotlarini rivojlantirish jamg'armasi mablag'lari ustidan nazoratni amalga oshirishda, avvalo, ularning shakllanish manbalari tahlil qilinadi. Ushbu manbalar jumlasiga g'azna ijrosiga o'tgan budjet tashkilotlari bo'yicha Iqtisodiyot va moliya vazirligi G'aznachiligi hamda uning hududiy bo'linmalarida ochilgan hisobvaraqlarda hisobot choragining oxirgi ish kuni yakunida qolgan tejab qolingani mablag'lar (kapital qo'yilmalar xarajatlariga mo'ljallangan mablag'lar bundan mustasno), tashkilot faoliyat turiga muvofiq tovarlar (ishlar, xizmatlar) ishlab chiqarish va sotishdan olingan daromadlar, vaqtincha foydalanilmayotgan binolar va boshqa davlat mol-mulkini ijaraga berishdan olingan mablag'larning 50 foizi (qolgan 50 foizi tegishli budjet daromadiga o'tkaziladi), shuningdek, yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan ko'rsatilgan homiylik (beg'araz) yordami kiradi.

Mazkur manbalar hisobidan qo'shimcha daromad olayotgan budjet tashkilotlari davlat budjetiga undiriladigan soliqlar va yig'implarning barcha turlaridan ozod etilganligi sababli, bo'shab qolgan mablag'larning belgilangan tartibda, ya'ni moddiy-texnika bazani mustahkamlash va xodimlarni moddiy rag'batlantirishga maqsadli yo'naltirilganligi nazorat qilinadi. Jamg'arma mablag'larining sarflanishini tekshirish jarayonida ularning belgilangan ustuvor yo'nalishlarga muvofiq ishlatilganligi aniqlanadi. Xususan, mablag'lar, avvalo, vaqtincha mehnatga layoqatsizlik bo'yicha nafaqalarni hamda mavjud kreditorlik qarzlarni qoplashga, so'ngra budjet tashkilotining moddiy-texnika bazasini mustahkamlashga 75 foiz miqdorda (tibbiyot muassasalarida 50 foiz), ijtimoiy rivojlantirish va xodimlarni moddiy rag'batlantirish tadbirlariga esa 25 foiz miqdorda (tibbiyot muassasalarida 50 foiz) yo'naltirilishi belgilangan tartib asosida o'rganiladi.

Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi nazoratining asosiy vazifalari tekshirish dasturida o'z aksini topadi. Nazorat jarayonida budjetdan tashqari mablag'lardan, shu jumladan, Budjet tashkilotlarini rivojlantirish jamg'armasi mablag'laridan maqsadli foydalanilganligi, budjetdan ajratiladigan mablag'lar bo'yicha xarajatlar guruhlar va moddalari kesimida tasdiqlangan limitlarga rioya etilganligi, shtat-smeta intizomiga amal qilinganligi hamda mablag'lar bilan ta'minlashning belgilangan navbati, to'lov muddatlari va to'liqligiga rioya etilganligi kompleks ravishda tekshiriladi.

Budjetdan tashqari mablag'lar bo'yicha xarajatlar hisobi budjet mablag'lari bo'yicha xarajatlar guruhlar va ularni moliyalashtirish ketma-ketligiga muvofiq yuritilganligi sababli, tekshiruv ham xarajatlar guruhlar va moddalari kesimida olib boriladi. Tekshiruv jarayonida budjetdan tashqari mablag'lar bo'yicha xarajatlarning hisoblanishi va to'lanishi 294-son shakldagi "Kassa va haqiqiy xarajatlar" daftari asosida yuritilganligiga e'tibor qaratiladi. Mazkur daftarda aks ettirilgan kassa va haqiqiy xarajatlar ko'rsatkichlari buxgalteriya schyotlari ma'lumotlari bilan taqqoslanib, sintetik va analitik hisobning o'zaro mosligi aniqlanadi.

Budjet tashkilotlari yuqorida qayd etilgan manbalar bo'yicha alohida ochilgan shaxsiy hisobvaraqlarda budjetdan tashqari mablag'lar hisobini yuritadilar. Tekshiruv davomida har bir manba bo'yicha ochilgan shaxsiy hisobvaraqlar tahlil qilinadi hamda g'aznachilik bo'linmalari tomonidan taqdim etilgan ko'chirmalar bilan solishtiriladi. Bunda avvalgi ko'chirmaning oxiridagi qoldiq keyingi ko'chirmaning boshlang'ich qoldig'iga mos kelishi zarur. Ushbu ko'chirmalar asosida uchinchi memorial orderda budjetdan tashqari mablag'lar harakati bo'yicha 381-son shakldagi jamlanma qaydnoma rasmiylashtiriladi va tegishli yozuvlar 308-son shakldagi Bosh jurnal kitobiga kiritiladi. Keyinchalik ushbu ma'lumotlar asosida moliyaviy hisobot shakllari tuziladi hamda birlamchi hujjatlar, registrlar va hisobot ko'rsatkichlari o'zaro solishtirish yo'li bilan tekshiruvdan o'tkaziladi.

Boshqa budjetdan tashqari mablag'lar tarkibiga tashkilotlarning eskirgan va foydalanishga yaroqsiz moddiy qiymatliklarini realizatsiya qilishdan, turli jamg'armalar va penyalardan, shuningdek, qonunchilikda taqiqlanmagan boshqa tushumlardan olingan mablag'lar kiradi. Nazorat jarayonida eskirgan va keraksiz moddiy qiymatliklarni aniqlash va hisobdan chiqarish tartibiga rioya etilganligi, maxsus tashkil etilgan komissiyalarning xulosalari asoslanganligi hamda tuzilgan dalolatnomalarning ishonchiligi puxta o'rganiladi. Bu jarayon mablag'larning shaffof va maqsadli shakllanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari budjet tashkilotlarida budjetdan tashqari mablag'lar ustidan nazoratni tashkil etish davlat moliyasini boshqarish tizimining muhim tarkibiy qismi ekanligini ko'rsatdi. Budjetdan tashqari

mablag'lar ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy sohalarda moddiy-texnika bazani mustahkamlash hamda xodimlarni moddiy rag'batlantirishda muhim moliyaviy manba sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois ularning shakllanishi va sarflanishi ustidan samarali nazoratni ta'minlash moliyaviy intizomni mustahkamlash va resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qiladi.

Xususan, normativ-huquqiy talablarning to'liq va izchil qo'llanilishi, smeta intizomiga qat'iy rioya etilishi hamda buxgalteriya hisobi registrlari o'rtasidagi o'zaro muvofiqlikni ta'minlash nazorat samaradorligini oshirishning muhim omillari ekanligi asoslab berildi. Shuningdek, nazorat mexanizmlarini tizimlashtirish va ularni zamonaviy boshqaruv yondashuvlari asosida rivojlantirish mablag'lardan maqsadli va samarali foydalanishni yanada mustahkamlashi ilmiy jihatdan dalillandi.

G'aznachilik ijrosi tizimini izchil qo'llash, sintetik va analitik hisob ma'lumotlarini o'zaro taqqoslash, moliyaviy hisobotlar ustidan muntazam monitoring olib borish budjetdan tashqari mablag'lar nazoratining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, budjet tashkilotlarida budjetdan tashqari mablag'lar bo'yicha smeta tuzish va tasdiqlash jarayonlarini yagona uslubiy yondashuv asosida takomillashtirish, g'aznachilik tizimi orqali mablag'lar harakati ustidan real vaqt rejimida nazorat mexanizmlarini kengaytirish, ichki moliyaviy nazorat va audit tizimini kuchaytirish orqali mablag'lardan maqsadli va samarali foydalanishni ta'minlash, shuningdek, buxgalteriya xodimlarining kasbiy malakasini oshirish hamda raqamli hisob tizimlarini joriy etish orqali hisob va hisobot ma'lumotlarining ishonchlilikini yuksaltirish zarurligi asoslab berildi.

Mazkur takliflarning amaliyotga joriy etilishi budjet tashkilotlarida moliyaviy shaffoflikni kuchaytirish, moliyaviy risklarni kamaytirish hamda davlat moliyaviy resurslaridan samarali va oqilona foydalanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Premchand, A. Public Financial Management. Washington, DC: International Monetary Fund, 1999.
2. Allen, Richard, and Daniel Tommasi. Managing Public Expenditure: A Reference Book for Transition Countries. Paris: OECD, 2001.
3. Павлова, Л. П. Бюджетная система и бюджетный процесс. Москва: Финансы и статистика, 2010.
4. Новодворский, В. Д., and О. В. Рудаков. Бухгалтерский учет в бюджетных учреждениях. Москва: Инфра-М, 2012.
5. To'rayev, B. X. Davlat moliyasini boshqarish. Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
6. Shoalimov, Sh. Sh. Budjet hisobi va hisobotini takomillashtirish masalalari. Toshkent: Moliya, 2019.
7. Xudoyberdiyev, A. A. "Ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt mablag'lari hisobi va nazorati." Moliya va bank ishi jurnali, no. 3 (2020): 45–52.
8. O'zbekiston Respublikasi. Budjet kodeksi. Toshkent: Adliya vazirligi, 2013. <https://lex.uz/docs/-2304138>.
9. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va hisobotini yuritish bo'yicha yo'riqnoma. Toshkent, 2020.
10. Hakimov, B. J., Alimov, B. B., Xolmirzayev, U. A., and Polatov, A. X. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. Toshkent: "Iqtisod-Moliya", 2013.
11. Abdulazizovich, X. U. B., and Muhabbat, N. "Increasing Competitiveness in the Commodity Market in Industrial Enterprises." *Obrazovanie, Nauka i Innovatsionnye Idei v Mire*, 42(1) (2024): 197–206.
12. Холмирзаев, У. А. "Дебитор қарзларини айланиши таҳлилин тақомиллаштириш масалалари." 2023.
13. Холмирзаев, У. А., and Самижонов, Ш. С. "Совершенствование отражения денег в бухгалтерском балансе." *Экономика и социум*, 5-2 (92) (2022): 755–766.
14. Холмирзаев, У. А., and Камолдинов, О. О. "Аспекты совершенствования представления информации о дебиторской задолженности по оборотным средствам в бухгалтерском балансе." *Экономика и социум*, 5-2 (92) (2022): 767–779.
15. Abdulazizovich, X. U. B. "Bilimlar iqtisodiyoti shakllanishining ustuvor yo'nalishlari." *Journal of New Century Innovations*, 74(2) (2025): 65–70.
16. Xolmirzayev, U. B. "Bilimlar iqtisodiyoti shakllanishi evolyutsiyasini tavsiflovchi nazariy yondashuvlar." *Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot*, 1(10) (2023).
17. Isomukhamedov, A., Xolmirzayev, U., Tursunov, U., Ergashev, I., Aliyeva, G., Karimova, S., and Nadirov, U. "Using AI Enterprise Expenses Prediction and Budgeting Mechanisms." *Reliability: Theory & Applications*, 20 (SI 10 (88)) (2025): 365–371.
18. Xolmirzayev, U. B., and Ubaydullayev, T. "O'zbekiston Respublikasida davlat-xususiy sheriklik sohasida me'yoriy-huquqiy bazani ishlab chiqish." *Green Economy and Development*, 3(10).
19. Batirova, R., and Xolmirzayev, U. B. "Ulgurji savdo qoidalari va chakana savdodan farqli tomonlari." *Green Economy and Development*, 3(9).

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
